

Тетяна Ніколаєва,

*кандидатка історичних наук, доцентка,
професорка кафедри політичних технологій,
директорка Музею історії університету
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

МИКОЛА РУДЕНКО: ВІД ПРАВ ЛЮДИНИ ДО БОРОТЬБИ ЗА СВОБОДУ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ

Історичний поступ України у XX та XXI століттях визначається переходом від тоталітарної уніфікації до утвердження суб'єктності особистості. Останнє сторіччя в історії нашого суспільства – це безперервна боротьба за національне право бути собою, за можливість жити і працювати у вільній країні. Сьогодні, коли Україна веде екзистенційну війну проти російського неоімперіалізму, інтелектуальна спадщина Миколи Руденка – письменника, філософа, економіста та автора понад 40 книг – набуває особливої ваги. Його постать доводить: територіальна цілісність неможлива без правового суверенітету, а свобода Донбасу, де народився мислитель, є ключем до деокупації всього українського простору – як географічного, так і ментального. Саме Руденко став унікальним містком між епохою радянського тоталітаризму та сучасним українським відродженням. Він одним із перших усвідомив, що лінія фронту проходить не лише через степи, а й через свідомість кожної людини.

Микола Данилович, уродженець Луганщини, пройшов болісну трансформацію від вірного сина системи до її найзапеклішого інтелектуального ворога. У час, коли наш народ зі зброєю в руках відстоює право на існування, досвід Руденка нагадує: справжня перемога починається з визнання невід'ємних прав особистості та звільнення власного розуму від імперських міфів. Успішний радянський поет, заслужений фронтовик та парторг Спілки письменників України (СПУ) одного дня зробив моральний вибір, який став його життєвим девізом: «Життя – за Україну» [1]. Руденко не був дисидентом «за походженням». Його родинна історія – це зріз долі всього українського суспільства XX століття. Загибель батька на шахті «Першине», голод 1920-х років, трагедія Голодомору 1932–1933 років та розкуркулення залишили глибокий слід у його душі [2, с. 42]. Згодом митець напише: «Кажучи про дитинство, ми

усвідомлюємо: десь там, у глибокій криниці часу, зберігається живодайна волога, з якої формується кров людини – її життєва сутність» [3, с. 33].

Внутрішній конфлікт із системою загострився у 1949 році під час кампанії «боротьби з космополітизмом». Руденко відмовився підписувати розгромні характеристики на колег-євреїв: Ріву Балянсу, Матвія Талалаєвського, Григорія Полянкера та інших. Він на власні очі побачив, як ідеологія нищить особистість, і зрозумів, що система тримається на страху та колективній зраді. Як зазначав історик Вахтанг Кіпіані, саме тоді «народився Руденко-дисидент», який зміг сказати «ні» беріївським поплічникам. З 1950 року він добровільно йде з посад, позбуваючись привілеїв радянського істеблішменту [4].

Поступово в Руденкові формується правозахисник і критик бюрократії. Колишній атеїст відкриває для себе християнські цінності та усвідомлює духовну єдність Всесвіту. У 1970-х роках, на тлі масових арештів інтелігенції (Стуса, Світличного, Чорновола), Микола Данилович виступає як глибокий філософ та економіст. У працях «Економічні монологи» та «Енергія прогресу» він висунув революційну тезу: додаткова вартість створюється не лише працею, а сонячною енергією, вкладеною в землю [5, с. 12]. Він стверджував, що без вільного селянина-власника держава приречена на деградацію. Його критика марксизму була нищівною: Микола Руденко довів, що хибна теорія вартості призвела до виснаження ресурсів та винищення мільйонів людей у ГУЛАГах і колгоспах. Сьогоднішні дискусії про земельну реформу та продовольчу безпеку є прямим продовженням його думок.

У 1976 році Микола Руденко заснував Українську групу сприяння виконанню Гельсінських угод (УГГ). Це була перша легальна організація, яка заговорила на весь світ про безправ'я українського народу. Руденко висунув принцип легалізму, вимагаючи від Кремля дотримання міжнародних зобов'язань щодо прав людини. Реакція режиму була передбачуваною: арешти, знущання та діагноз «психічно хворий». У 1977 році його засудили до 7 років таборів та 5 років заслання. Навіть у мордовських тюрмах він продовжував творити, заучуючи тисячі рядків віршів напам'ять, а його дружина Раїса таємно передавала їх на волю [1]. Під тиском світової спільноти у 1987 році подружжя звільнили, проте вислали за кордон, позбавивши громадянства.

Микола Данилович Руденко народився на Луганщині, і його життя – найкраща відповідь російській пропаганді про «російський Донбас». У своїй творчості він описував цей край як колиску

козацтва та вільного духу, а не як пролетарський додаток до імперії. Його поема «Хрест» про Голодомор – це болоче свідчення нищення українського коріння на Сході[1]. Життєвий шлях Руденка, його боротьба за гідність сьогодні продовжується на полі бою та в залах міжнародних судів, де правозахисники фіксують злочини РФ, як колись це робила УГГ. Він навчив нас головного: державність без прав людини – це тюрма, а права людини без держави – ілюзія. Микола Руденко повернувся на Батьківщину у 1990-х, щоб побачити незалежність, за яку заплатив роками неволі. Наш обов'язок сьогодні – захистити цей «дім свободи», який він будував своїм словом і життям.

Список використаних джерел

1. Гарбар Л. Повадир, який заглядав за обрій. Руденко Микола Данилович (1920-2004) : вступна стаття до виставки з нагоди 100-літнього ювілею Миколи Даниловича Руденка. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5336>
2. Логвиненко Ю. Спогади Миколи Руденка "Найбільше диво – життя" у дискурсі української мемуаристики XX століття. *Мандрівець*. 2014. № 4. С. 40–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mandriv_2014_4_10
3. Руденко М. Найбільше диво – життя. Спогади. Київ : КЛІО, 2013. 696 с.
4. Кіпіані В. Микола Руденко. Остання шабля Слова і Честі... URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2004/04/05/2999048/>
5. Руденко М. У череві дракона / передмова І. М. Власенка. Київ : Дніпро, 2007. 582 с.

УДК 821.161.2:1:929 Руденко М.

Людмила Рінгіс,
*провідна бібліотекарка
Наукової бібліотеки імені М.В. Довнар-Запольського
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
голова правління культурологічного клубу КНЕУ
«Дорогами до прекрасного»,
членкиня Національної спілки журналістів України*

ФІЛОСОФСЬКА ГЛИБИНА ПОЕЗІЙ МИКОЛИ РУДЕНКА

І в Україні, й у світі вже давно знають Миколу Руденка як поета, письменника, драматурга, філософа, просвітника, правозахисника, видатного ученого й не в єдиній галузі науки... Ім'я ви-